

bağbahçe

ÇEVRE BAHÇE ÇİÇEK DERGİSİ SAYI: 10 MART-HİSAR 2007 FİYATI: 3 YTL

İlkbahar Aylarında
Bahçe ve Bitkilerimiz

Muş Lalesi

Anason

Menengiç

Hedef 14

Kompost

Mürver

Bahçede
Kameriye Yapımı

Baharın Müjdecisi...

Navruz

Anason

(*Pimpinella anisum* L.)

Ülkemizin önemli bir tarım ürünüdür. Yıllık üretim miktarı, ortalama 10.000 ton olup bunun yaklaşık 7.000 tonu rakı üretiminde kullanılır; kalanı ihraç edilir. Bitkinin, bilhassa Ege bölgesinde tarımı yapılmaktadır. Çeşme'nin anasonu ünlüdür.

Pimpinella anisum

Maydanozgiller (*Apiaceae/Umbelliferae*) familyasına dahil olan anason (*Pimpinella anisum* L.) türünün, olgun meyveleri (*Anisi fructus*) ve uçucu yağı (*Anisi aetheroleum*) Avrupa Farmakopesinde kayıtlıdır.

Maydanozgiller familyasının meyvelerini tohumdan ayırmak mümkün olmadığından, "anason tohumu" ifadesi de doğru kabul edilir. Meyveler, kuvvetli anason kokusuna ve baharlı lezzete sahiptir. Meyvelerden, buhar distilasyonu ile %2-4 verimle elde edilen anason esansının bileşiminde, %80-95 oranında "trans-anetol" isimli fenilpropanoit bulunur. Şekerden 13 kat daha tatlı ve "trans-anetol"ce zengin olan anason esansı, 15°C'nin altında kristallenir.

Anason meyveleri gaz söktürücü, iştah açıcı ve süt artırıcı özelliklere sahiptir. Günlük dozu 0,5-1 gr olup %1-2'lik çayı günde 2-3 bardak içilebilir. Anason esansı gaz söktürücü, spazm çözücü, öksürük kesici olarak günde 0,05-0,2 gr alınır. Östrojenik etkisinden ötürü, menopozda yararlı olabilir. Yüksek dozda ise tahrış yapabilir. Teke maydanozu ya da taş maydanozu adıyla bilinen *Pimpinella saxifraga* L.'nin köklerinden hazırlanan %5'lik haşlama (dekoksasyon) balgam söktürücü, öksürük kesici, mideyi ve tonik olarak kullanılır.

Dünyada 150 türü olan *Pimpinella*'nın ülkemizde, 5'i endemik olmak üzere 23

Anisi fructus

türü ve toplam 27 çeşidi bulunmaktadır. Anason esansı, dış ülkelerde alkollü içkilerin yanısıra meyhan şeker ve jölesini tatlandırma amacıyla da kullanılır. Ülkemizde, rakıyı anımsattığından bu şekerler yapılmamaktadır.

Endemik tür olan *Pimpinella anisetum* Boiss.'in Kayseri, Sivas, Tokat, Erzincan'da tarımı yapılır. 'Ezeltere' adıyla bilinen tür, salatalarda kullanılır ve meyveleri turşulara katılır. Ülkemizde bulunan *Pimpinella isaurica* Matthews (endemik), *Pimpinella austra* DC. ve *Pimpinella corymbosa* Boiss. türleri süt verimini artırmak için hayvan yemlerine katılır.

Uzak Doğu'da yetişen bir ağaç olan *Illicium verum* Hook. fil. (*Magnoliaceae*) türünün meyveleri, "yıldız anasonu" adıyla bilinir. Meyveler, %4-5 oranında, trans-anetol'ce zengin uçucu yağ içerir; anason gibi kullanılır.

K. Hüsnü Can Başer

Prof.Dr.; Anadolu Üniversitesi Eczacılık Fakültesi

Bu yazıda belirtilen ifade, sadece bilgilendirme amaçlı olup tavsiye niteliği taşımaz. Hastalıkta, tedavinin mutlaka doktor kontrolünde yapılması gereği unutulmamalıdır.

Mürver

(*Sambucus nigra* L.)

İnsanlar hastalıkları iyileştirmede binlerce yıldır bitkilerden yararlanıyor. Geleneksel olarak kullanılan bu bitkilerin önemli bölümü, günümüzdeki ilaçların birçoğunun ana maddesini oluşturuyor.

Sambucus flos

Tıbbi amaçla kullanılan yüzlerce bitkiden biri de Mürvergiller (*Caprifoliaceae*) familyasından *Sambucus nigra* L. ağacıdır. Bu ağacın kurutulmuş çiçekleri ve olgun üzümü meyveleri ilaç olarak kullanılır. Bitkinin tıpta kullanımıyla ilgili ilk bilgiler, MÖ 5. yüzyılda yaşamış olan Hipokrat ve MS 1. yüzyılda yaşamış olan Dioscorides ile Pliny'nin yapıtlarında yer alır.

Mürverden ilaç elde etmenin birçok yolu vardır. Gölgede kurutulan mürver çiçeklerinin (bunlar krem renkli olur) bileşiminde uçucu yağ, müsilaj, reçine, tanen ve sambunigrin adlı glikozit bulunur. Bu drog mürver çiçeği (*Sambucus flos*) adıyla Avrupa Farmakopesi'nde kayıtlıdır. Demlemesi (% 4-8'lik) ya da haşlaması idrar söktürücü, terletici ve hafif müshil etkilerinden dolayı günde 2-3 su bardağı içilir. Ayrıca, bitkinin taze ya da kuru halde yenen olgun meyveleri, soğuk algınlığı ve grip gibi ateşli hastalıklarda, terletici ve hafif diüretik olarak kullanılır.

Bunlara ek olarak, mürverden yapılan şurup da hafif etkili bir ilaçtır. İki kilo taze meyve, yarım kilo sekerle kaynatılır. Kaynatma işlemi, karışımın suyu uçup bal kıvamına gelinceye kadar sürer.

Hazırlanan şuruptan, 1-2 çorba kaşığı sıcak suda çözülerek geceleri yatmadan önce içilir. Ayrıca, suda 2-3 dakika kaynatılan taze meyvelerden sıkılarak alınan 10 ölçek su, bir ölçek bal ile kaynatılır ve günde iki kez birer su bardağı içilir. Bir başka yöntemde, 10 g kuru meyve biraz soğuk suda bekletilir; ardından bir taşım kaynatılarak 5-10 dakika daha bekletilir. Sıvı kısım süzülür ve her gün birkaç kupa içilir.

Mürver meyvesi flavonoid ve antosiyan glikozitleriyle B1, B2, B6, C ve P vitaminlerince zengindir. Standart ekstrelerinden hazırlanan ilaçların etkisi, klinik deneylerle kanıtlanmıştır. Etkinin, grip virüsünün yol açtığı hemaglutinasyon ve virüs çoğalmasını engellemesi sonucunda gerçekleştiği anlaşılmıştır. Ayrıca antioksidan etkisi de vardır.

Ülkemizde çüce mürver adıyla bilinen *Sambucus ebulus* L., meyveleri kuvvetli müshil etkisi taşıdığından, mürver meyveleri yerine kullanılmaz. Bu bitkinin meyveleri, özellikle çocuklar için tehlikeli olabilir.

K. Hüsnü Can Başer

Prof.Dr.; Anadolu Üniversitesi Eczacılık Fakültesi
Fotografılar: Tuğrul Mataracı

Sambucus nigra L.

Sambucus nigra L.

Bu yazıda belirtilen ilaçları sadece bilgilendirme amaçlı olarak tavsiye etmiştik. Hastalığa, tedavinin mutlaka doktor kontrolünde yapılması gerektiği unutulmamalıdır.